

A Bp. XIII. ker. ÉPFU. S.E. Barlangkutató Csoportjának

1968. évi

J E L E N T É S E

ORSZÁGOS TERMÉSZETVÉDELMI HIVATAL
B U D A P E S T

Mint már kutatási engedély kérelmünkben jeleztük, az 1969. kutatási évben a következő munkahelyeken kívánunk kutatómunkát végezni:

- 1./ Aggtelek-Jósvafő-i BARADLA cseppkőbarlang felső szintje
- 2./ Jósvafő határában az ALMÁSSZÖLŐ hegyen levő nyelősor egyik nyelőjének bontása
- 3./ A budakalászi 207 m-es kis EZÜSTHEGY és a felhagyott kőfejtőjében levő barlang.

Kutatómunkánkat kézi erővel végezzük.

A kutatók balesetvédelmi oktatása megtörtént.

Minden munkahelyen munkavégzés idején elsősegélynyújtó felszerelés van.

Budapest 1969. április 30.

Stivics Györgyné
/: K e v á c s G y ö r g y n é :/
a Bp.XIII.ker.ÉPFU.S.K.Barlang-
kutató Csoportjának kutatásvezetője

3. számú példány

A Bp.XIII.ker. ÁPFU.S.E. Barlangkutató Csoportjának

1968. évi

J E L E N T É S E
=====

I. BARADIA BARLANG

1968. évben tovább folytattuk a Baradla felső szintű járatának feltárására irányuló kutatásokat. Munkánk fő részét ez évben is a Münnich folyosó szivornya-járatának feltárási munkái képezték, de ezen túlmenően elvégeztük a Baradla barlang genetikájának kérdéseivel kapcsolatos ez évre előirányzott munkákat, méréseket és azok elemzését is.

A Münnich-folyosó járatának munkálatai:

A járatban az év folyamán víz nem volt. Huzata változatlanul jelentkezik. A huzat ereje függ az évszakoktól, / a főághoz hasonlóan / iránya azonban ettől független, a járatból a Főág felé irányul.

Az a tény, hogy a huzat erőssége függ az évszakoktól és a Főággal egyező, a barlanggal való szoros kapcsolatra, a körülmények azonosságára mutat. Az a tény viszont, hogy iránya egész évben változatlan, arra enged következtetni, hogy a főág és mellékágaitól eltérően a felszínnel nyílt kapcsolata nincs s itt csak a Főág szivó hatása érvényesül. /Az egyéb járatok, elsősorban a Főág huzata az évszaktól függően ki-, vagy befelé huz./ A szivornya-járat huzatának jelentékeny erőssége pedig mindenképpen nagyobb kiterjedésű üregek jelenlétére mutat.

A nyári és téli bontási munkák után a járat méretei a következők:

mélysége a kiömlési nyílástól - 13 m

A folyosó oldalfalától való távolsága a végpontnak 16 m

A teljes járathosszuság 17,3m

/Lásd a méretarányos vázlatot !/

A járatnak az Aggteleki főbejáratától számított távolsága /a Münnich féle felmérés alapján/ 1190 m. A nyíláshoz vezető beszögelés mellett az Almási emlékoszlop szomszédságában a falon a Münnich féle felmérés 1200 m-es jelzése látható.

A járat legmélyebb pontja az oldalfaltól számított 15. méterben van. E részre bejutni azonban csupán egyetlen munkatársunknak Kenézi Juditnak sikerült. A többieknek bontás, bővítés nélkül szűk. Kenézi Judit azonban tuljutott ezen a részen és a bejárat ponttól vízszintes irányban számított 16. méteren egy kerek általa sem járható nyílást talált. Ezen átnézve látta, hogy a járat innen kezdve meredek szögben hasadszerűen felfelé tart. Jellegét tekintve a hasadék falai összecseppkövesedett omladéknak látszanak. Ez a szakasz pontos megfelelője az oldalfal innenső oldalán annakidején tapasztalt helyzettel.

Tekintettel arra, hogy a bontást nem az omladékban, hanem azon innen, szálszikla-mennyezet alól lehet végrehajtani, a kellő biztonsági rendszabályok betartása mellett a munka nyugodtan elvégezhető, és 1969. januárjában folytatjuk is.

A járat az eddigi bontás során, és fentiek szerint a továbbiakban is, teljesen sehol sem záródik el, minimális légrése a legszűkebb szakaszokon is, a teljes folyosószélességben mi mind 15 cm volt. A járatban nagymennyiségű agyag-kitöltés mutatkozott, cseppkőkéreggel borítva. E cseppkőkéreg vastagsága helyenként 10 cm-től 20 cm-ig terjedt, elsősorban a kis lejtésű, és a vízszintes szakaszokon. A cseppkőkéreg a víz jelenleg erodálja és korrodálja, szivacsossá marta, tehát egy előzetes elcseppkövesedés utáni újbóli működésre enged következtetni. A Münnich-járatba feltörő víz üledéke az u.n. Láva folyó medencéiben sem mészkőből elsődlegesen oldott anyag lerakódásának képét mutatja, főleg a leömlés pontja előtti medencékben, kőliszt formájában található a medencék alján, jelentős mennyiségben. Durvaszemcsés, morzsás összetételű por.

A járatnak vízszintesbe hajló végén, mely a mélyítés után -12 m tehát a legmélyebb ponttal közel azonos, és a szivornya könyökének tekinthető, -mint egy zsákban,- igen sok kavics halmozódott össze. A kavics itt agyaggal kevert kvarckavics, eltérően az innenső oldalon talált görgeteg mészkő-kavicsoktól. Ez utóbbiak feltehetően az oldalfalról gördültek a nyitott viztartó gödörbe, s a feltörő víz görgető hatására vették fel jelenlegi alakjukat. /ördögmalom/. A kvarckavics viszont a tulsó oldalról, esetleg hajdan a felszínről bekerült, jellegzetes barlangi kvarckavics-hordalék. Az a tény, hogy a járatba bejutott kavics e könyökben összegyűlt, s a feltörő víz magával vinni

nem tudta, természetes. Meg kell itt jegyeznünk, hogy a mélyítés során egyéb helyen, tiszta agyagkitöltésnél egyebet nem észleltünk.

A járat szelvényét, az eredeti felszínekkel, és a kibontás után, a 2.sz. vázlatproszaton tüntetjük fel.

A bontási munkálatokban a csoport tagjain kívül két alkalommal Ambrus Gábor, Szilágyi Péter, Kalmovics Sándor, Szloboda Ferenc, Kenézy Judith és Murinai József kutatók is résztvettek.

A Baradla barlangban folytatott egyéb munkák.

Huzatvizsgálatokat végeztünk az Olymposon. E járatban a szifonnál beáramló huzat a Münnich-uttal ellentétben, alkalmazkodik a Főág huzatjához, iránya azzal egyező, erőssége ugyszinhen. A huzat állandó. Az 1969. évi munkaterv a Münnich-járat bontása mellett előirányozza most már az Olympos további bontását is. Ezt az eddigi mélyítés továbbfolytatásával, és a részben már kibontott, kerülőágnak látszó járat kibontásával kívánjuk elvégezni.

A barlang fejlődési folyamatának elemzése érdekében ezúttal az ősi, inaktív barlangi nyelőszájaknak a járat talpához viszonyított magassága tekintetében történt felmérése, és ennek alapján, a barlangnak a megelőző felmérés adatai szerinti lejtéséből /térképéből/ az ősi nyelők esését kiszámítottuk. Az előző felmérés adataihoz viszonyítva megállapítható volt a Főág lejtésviszonyainak 1960. óta történt változása is. Az erről szóló részletes tájékoztató a közeljövőben külön publikáció tárgyát képezi.

Annyit előljáróban rögzíteni kívánunk, hogy a Főág medre az 1960 évi felmérés óta mélyült, s egyes aktív barlangi nyelők helyzete komoly mértékben megváltozott. Vonatkozik ez elsősorban a Minerva-nyelőre, melynek aktivitása jelentősen csökkent, úgy 1960-hoz, mint 1964-hez viszonyítva. Megállapítást nyert, hogy e helyen a meder több, mint 20 cm-t mélyült, s az árvizi hozamok csak a maximum idején érik el a nyelő száját, mely ennek következtében jelentős mértékben eliszapoldott, és a víz ma már kisebb árvizeknél rendszeresen továbbfolyik, a Négerkunyhónál lévő új nyelőhöz, de azon túl is.

A Minerva-nyelő egyébként a Retekág nyelőjének számított, mivel annak nagy, -nem árvizi- hozamát e nyelő rendszeresen és teljes egészében képes volt elvezetni. Ma már a Retekág vize a nyelőt nem éri el, és a Négerkunyhónál tűnik el, esetleg továbbfolyik Jósvaló felé.

Ezek a jelenségek szervesen illeszkednek azok közé a kérdések közé, melyek számunkra szükségessé tették a Baradla genetikai elméletének részletes elemzését. Nem kívánunk itt elébevágni annak az ismertetésnek, melyet már említettünk, s mely többéves munkánk eredményeit foglalja magában, de kétségtelenül látszik ma már, hogy a Főág viszonylatában reaktiválódási folyamat játszódik le, mely szoros összefüggésben van azzal a jelenség-sorozattal, amely a Baradla egész fejlődéstörténetét meghatározta, s mely szoros kapcsolatban áll a Kárpátok jelenleg is folyó kiemelkedésével. Kétségtelen tény az is, hogy a Baradla fejlődésében ugrásszerű mennyiségi változást, a dóbeli gyorsulást idézett elő a jósvafői tárcs megnyitása, mely az árvizeket igen markánsan utasítja egy egyenlőre még csak sejtett járatba-, mely azonban a Jósvalforrás viselkedését tanulmányozva, nem azonos a tulajdonképpeni Alsóbarlanggal.

Ebben az évben szerencsénk volt jelen lenni a Retekág torkolatánál, egy árvizi kitörés pillanatában. Ezzel kapcsolatos észleléseinket a következőkben mondjuk el:

Megállapítható volt, hogy a Baradla egészére vonatkoztatva a Retekág szállítja a barlangba az árvizi hozam 70 %-át. Annaira igaz ez, hogy bár a csapadék lehullásától számított egy óra múlva jelent csak meg a víz a torkolatban-, s ez alatt az idő alatt úgy a Törökmeesetág, mint az Acheron-hozam helyileg megközelítette a Retekág torkolatát, a Retekágból kiömlő, és egyidejűleg két irányba -Aggtelek és Jósvalfó felé- özönlő víztömeg az Aggtelek felől érkező árvizeket visszatartotta, sőt közel félórán át zavartalanul nyomta vissza Aggtelek irányába. A torkolaton kiérkező víz akkora energiát képviselt, hogy bár a vízfal magassága a torkolatnál 70-80 cm volt csak, teljes erőből nekivágódott a szemközti oldalfalnak, s onnan zuhant két irányba. A vízfelület lejtése lépcsőzetes és szemmel látható volt, ahogy az árhullámok követték egymást.

A csapadék megindulása a nyelőknél 18 h-kor történt. Az árvíz a Retekág torkolatánál pontban 19 h-kor jelent meg, 19,30-kor tetőzött, ettől kezdve stagnált, illetve 19,40 h-kor csökkenni kezdett. Ekkor indult meg a víz Aggtelek felől Jósvalfó irányába, és nemsokára a világon megkülönböztethető, sötétbarna színű aggteleki víz is megjelent a torkolatnál. Megjegyzendő, hogy az aggteleki víz megérkezése a vízszintet nem emelte meg.

A felszínen az árvíz kizárólagosan a "Szökevény"-forráson jelentkezett, mintegy 50 cm magasságu kiömlési fallal, a Jósvaforrás maga sem hozamban, sem a víz zavarosodásában nem reagált az árvízre, az árvízi hozam teljes megszűnéséig, azaz 5 napig. Ennyi ideig tartott ugyanis, míg a "Szökevény", bár nem nagy hozammal, de még zavaros vizet szállított a felszínre. Megjegyzendő, hogy az Óriástermi nyelő még az árvíz estéjén, kb. 21 h-kor megszűnt működni.

Ez a jelenség annál figyelemreméltóbb, mert a "Szökevény" forrás táróját és a Jósvát egymástól alig 2 m választja el, szintben pedig a Szökevény-forrás magasabban fakad.

A Baradla barlangban elvégzett egyéb megfigyelésekről és azok eredményeiről a már említett hosszabb tanulmányban fogunk részletesen beszámolni.

II. BUDAKALÁSZI EZÜSTHEGY

A budakalászi Ezüsthegy barlangjában, valamint az u.n. Pincebarlangban tovább folytattuk a bontást. A Pince barlang tárójának végpontján csontmaradványokat találtunk, s addig, míg a régészek azt a helyszínen meg nem tekintették, tovább nem tudtuk bontani. Ez a nyár folyamán történt meg.

A felső barlangban az u.n. nyelő-t mélyítettük tovább, ennek mélysége jelenleg 8 m. Az alján lévő hordalékréteget kézfuróval fogjuk szondázni, 1969. január-februárjában.

A barlang hőmérsékletében az eddigiektől eltérő értéket nem tapasztaltunk, változatlanul 16 C° körül mozog.

A huzatviszonyokban sem történt változás, egész éven át tartott megfigyeléseink során sem csökkenést, /a megfelelő évszak előző évi eredményeihez képest/ sem növekedést nem tapasztaltunk.

Megkezdtük a barlang bejáratával szemben lévő, ugyanazon hasadék folytatásában lévő másik barlangüreg bontását, az ott lévő veszélyes omladék azonban megelőzően biztonsági intézkedéseket követel, addig a munkát nem folytatjuk.

Elvégeztük a kőfejtőnek és a barlangnak újbóli, -mágneses műszer nélküli mérését is, mert a mágneses műszerek e helyen igen pon-

tatlan mérési eredményeket adnak.

A Pincebarlangban kézifuróval próbafurást végeztünk, a kitöltés anyagának tanulmányozása céljából. A furás eredményeképpen, melyet az általunk bontott táró kezdőpontján végeztünk 2 méter mélységben agyagos sóderrétegre bukkantunk, s ebből a furólyukba víz nyomult be, mely a furás kezdőpontjától számított 1 méter magasságig emelkedett. A beléangedett hőmérő állandó, lassú forgása itt gyenge áramlásra enged következtetni. Egy héttel a furás után megmértük a lyukban lévő víz hőmérsékletét, s az 11 C volt. Annál is érdekesebb ez, mert a furólyuk a bejárattól alig 3 méternyire van, és a kinti hőmérséklet fagypont alatt volt. A víz párolgását a barlang mennyezetére vastagon lecsapódott kondenz cseppek, és a ki-járat fölött, a kiáramló párás levegő jég és szuzmara formájában ugyancsak lecsapódott.

1969. elején a furólyukat legalább 1,5 m átmérőjű gödörre kívánjuk szélesíteni, hogy a víz viselkedését, áramlását, irányát, utánpótlását, stb. pontosabban meg tudjuk figyelni.

Amennyiben a víz a kőfejtő irányából érkezik ide, úgy a tulajdonképpeni barlangban is el kell érünk ezt a réteget. Előfordulhat az is, hogy a föld alatt rejtőző üregek természetes vizgyűjtőként gyűjtik itt magukba a csapadékvizeket.

Csoportunk az Ezüsthelyen ez évben a kutatóház tatarozását is elvégezte.

..

A jelentésben vázolt további feladatokat 1969. évi munkatervünkbe foglaltuk, melyet e jelentés mellékleteként csatolunk.

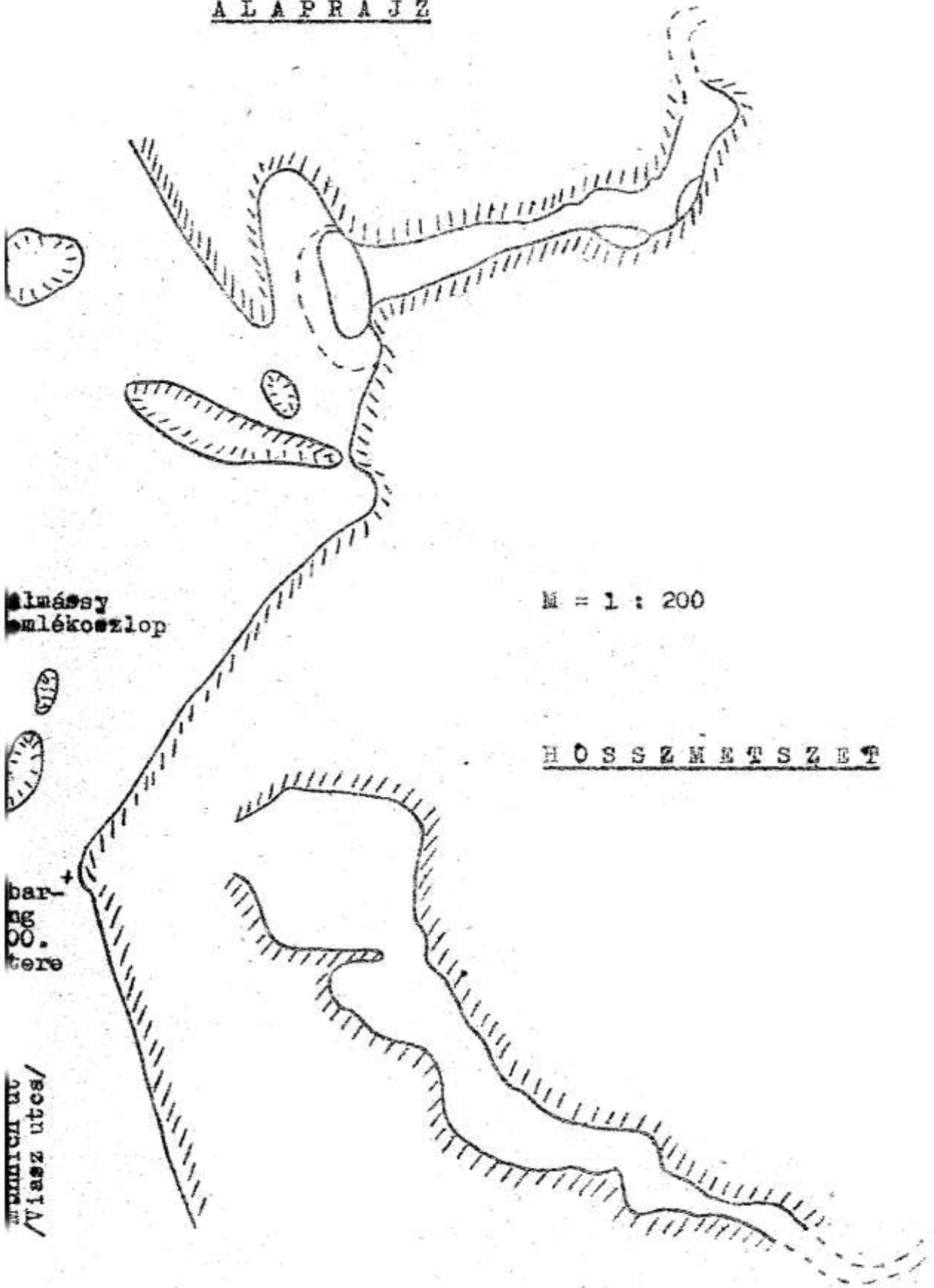
Budapest, 1969. január 6

Könnnyü Árpád
.....
/Könnnyü Árpád/
csop. vez.

Kovács György
.....
/Kovács György/
kut. vez. h.

Kovács Györgyné
.....
/Kovács Györgyné/
kut. vez.

ALAPRAJZ

Almásy
emlékoszlop

M = 1 : 200

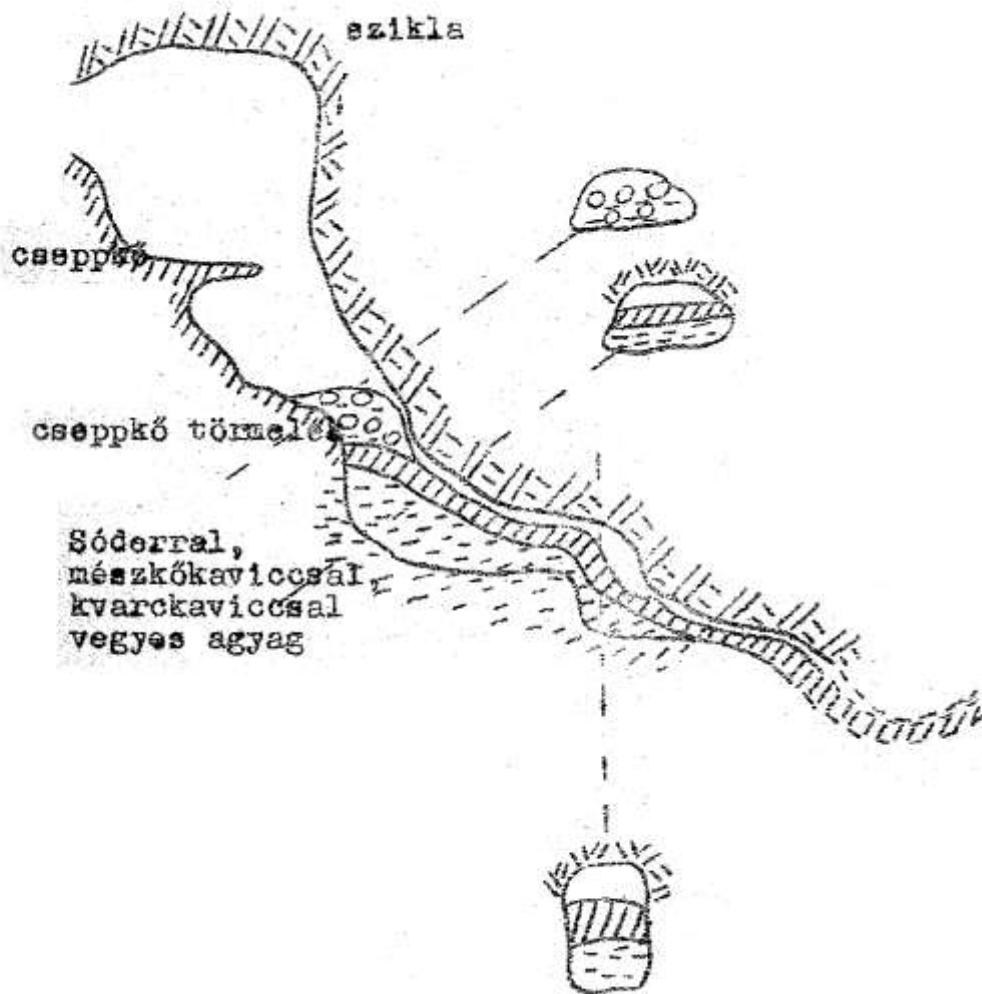
HÖSSZMETSZET

bar.
Cse.
tere

Viasz utca/

Hosszmetaszet és keresztmetszetek az eredeti kitöltéssel

M = 1 : 200

3. számú példány

A Bp. XIII. ker. ÉPFU.S.E. Barlangkutató Csoportjának

1969. évi

M U N K A T E R V E

I. BARADLA BARLANG

A Münnich-ut 1190. méterében talált szivornyajárat további bontása, továbbá a még hátralevő mérések képezik feladatunkat az 1969. évben. E célra 1969. telén /január vagy február hónapban/, de legkésőbb márciusban kívánunk egyhetes tábort létesíteni.

Az Olympos járatának kibontása, az 1968. évi megfigyelések alapján, tovább folytatva az 1967. évben megkezdett bontási munkákat. A Münnich-ut és az Olympos bontása párhuzamosan történik.

Vizfestések a VITUKI. és Dr.Kessler Hubert kérésére, az általuk megjelölt nyelőknél úgy a felszínen, mint a barlangban. A vizfestéseket olvadáskor, vagy legalábbis nagy víz esetén kell végrehajtani, a terület karsztviz áramlásainak, a földalatti hidrológiai összefüggések felderítésének érdekében.

A Baradla barlanggal kapcsolatos, a felsőszintű járatok felderítését célzó egyéb munkálatok, megfigyelések, mérések úgy a felszínen, mint a Főág és mellékági területén, különös tekintettel a Retekágra és annak baloldali mellékágára a Vöröságra.

II. AZ ALMÁSSZŐLŐ NYELŐJE

A nyelő további bontását nyári tábor keretében kell megoldani, a száraz időszakban, mivel a nyelőben felszíni körülmények között kell dolgozni. Amennyiben lehetőség van rá és a létszám megengedi, úgy párhuzamosan két tábort létesítünk:

1. Az Almásszőlőnél
2. A Baradla barlangnál

III. EZÜSTHEGY

A munka folyamatosan egész évre lett előirányozva tekintettel arra, hogy jó megközelítési lehetőségek miatt ezt vasárnapként is tudjuk végezni.

E munkák között elsősorban a Pince-barlangban észlelt vízréteg körülményeit, áramlási viszonyait és kiaknázhatóságát kívánjuk vizsgálni, tekintettel arra, hogy ez egyúttal Budakalász község vízellátási problémáinak megoldását is elősegítheti.

Furást kívánunk végrehajtani kézfúróval a kőfejtőben levő barlang "nyelő"-jében is, a hordalék vastagságának és összetételének felderítésére, továbbá arra, hogy a Pince-barlangban észlelt vízréteg itt is felfedezhető-e, és nem tekinthető-e a kőfejtő üregrendszere egy természetes víztárolóként.

Szükség esetén meghatározott ideig szivattyúzást is végrehajtunk a Pince-barlangban azzal a céllal, hogy a vízmozgás felerősítésével az esetleges vízjáratot részben kitisztítsuk, s ha a vízmennyiség elegendőnek bizonyul, felhasználását megkönnyítsük.